

УДК 349(477)(082)+378.147:349(477)(082)  
ББК 67.407(4Укр)я43+74.58:67.407(4Укр)я43  
З-414

Відповідальний редактор *І. І. Каракаш*

Матеріали видано в авторській редакції.

*Друкється відповідно до наказу ректора Національного університету «Одеська юридична академія» № 2873—41 від 20.07.2016 року*

Збірник матеріалів Першого зібрання фахівців споріднених кафедр з обговорення актуальних наукових проблем та методики викладання аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права у вищих навчальних закладах України (м. Одеса, 9–10 вересня 2016 року) / відп. ред. проф. І. І. Каракаш. — Одеса : Юридична література, 2016. — 260 с.

ISBN 978–966–419–269–6

Збірник матеріалів Першого зібрання фахівців споріднених кафедр з обговорення актуальних наукових проблем та методики викладання аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права у вищих навчальних закладах України, містить тези доповідей учасників даного зібрання.

Видання буде корисним для наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів вищих юридичних навчальних закладів, юристів-практиків.

УДК 349(477)(082)+378.147:349(477)(082)  
ББК 67.407(4Укр)я43+74.58:67.407(4Укр)я43

ISBN 978–966–419–269–6

© Національний університет  
«Одеська юридична академія», 2016

## ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДВІДОМЧОСТІ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

Питання підвідомчості судам земельних спорів щодо визнання недійсними актів органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування при наданні земельних ділянок фізичним та юридичним особам на умовах оренди в сучасних умовах є актуальними та потребують постійного вивчення і роз'яснення.

Аналіз судової практики підтверджує, що органи прокуратури звертаються за захистом інтересів держави в суди загальної юрисдикції та господарські суди з відповідними позовами. При цьому в позовних заявах одночасно вказуються вимоги про визнання недійсними відповідних рішень органів державної влади та місцевого самоврядування, визнання недійсними укладених договорів оренди земельних ділянок, скасування державної реєстрації та повернення земельних ділянок. На перший погляд, такий підхід є обґрунтованим, оскільки надає змогу одним судовим рішенням вирішити земельний спір шляхом застосування різних способів захисту земельних прав, які передбачені ст. 152 ЗК України та ст. 16 ЦК України. Проте суди, приймаючи такі позовні заяви, не звертають увагу на підвідомчість окремих позовних вимог.

У зв'язку з чим необхідно вказати на наступне. По-перше, судовим органам потрібно чітко визначати характер земельного спору та окремих його позовних вимог (публічно-правові або приватно-правові). Діюче земельне законодавство передбачає, що при наданні земельних ділянок із земель державної та комунальної власності на умовах оренди приймається два рішення (розпорядження, рішення, наказу) відповідного державного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування (ст. 123 ЗК України). При цьому, першим рішенням зазначених органів надається дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, а другим — затверджується розроблений проект та надається згода на укладення договору оренди земельної ділянки.

На нашу думку, перше рішення носить публічно-правовий характер, а відповідно вимога позивача щодо визнання вищезазначеного рішення недійсним не може розглядатися за нормами Господарського процесуального кодексу України або Цивільного процесуального кодексу України. Відповідно до ст. 17 КАС України на такий спір розповсюджується юрисдикція адміністративних судів, оскільки в даному

випадку орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування є суб'єктом владних управлінських функцій. Крім того, у суб'єкта, відносно якого прийнято перше рішення, не виникає земельних прав на земельну ділянку, так як земельної ділянки взагалі ще не має. Згідно ст. 79–1 ЗК України земельна ділянка вважається сформованою з моменту присвоєння їй кадастрового номеру. Одночасно сформовані земельні ділянки підлягають державній реєстрації у Державному земельному кадастрі. Відповідно до ч. 5 вказаної вище статті формування земельних ділянок здійснюється за проектами землеустрою щодо відведення земельних ділянок.

По-друге, відповідно до Рішення Конституційного суду України від 01.04.2010 р. № 10-пр/2010 до публічно-правових спорів, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів, належать і земельні спори фізичних чи юридичних осіб з органом місцевого самоврядування як суб'єктом владних повноважень, пов'язані з оскарженням його рішень.

Аналогічна позиція викладена і в п. 2 Постанови Пленуму Верховного суду України від 16.04.2004 р. № 7 «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ», де зазначається, що спори щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень при реалізації ними управлінських функцій у сфері земельних праввідносин, вирішення яких згідно з п. 1, 3 ч. 1 ст. 17 КАС України віднесено до компетенції адміністративних судів.

Відповідно до ч. 3 ст. 58 ГПК України не допускається об'єднання в одне провадження кількох вимог, які належить розглядати в порядку різного судочинства. Тому в разі подання позову, в якому такі вимоги об'єднано, господарський суд приймає позовну заяву в частині вимог, що підлягають розглядові господарськими судами, а в іншій частині з посиланням на п. 1 ч. 1 ст. 62 ГПК — відмовляє у прийнятті позовної заяви. Якщо у розгляді справи буде встановлено, що провадження у відповідній частині порушено помилково, господарський суд припиняє провадження у справі в цій частині згідно з п. 1 ч. 1 ст. 80 ГПК України. Аналогічне положення закріплюється також п. 1 ст. 205 ЦПК України (підстави закриття провадження у справі).

Таким чином, провадження суду щодо вимоги про визнання недійсним рішення органів державної влади або органів місцевого самоврядування про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок не може розглядатися по нормам ЦПК і ГПК України.

Між тим у п. 7 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 березня 2013 р. № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та ви-

значення підсудності цивільних справ» чітко вказується, «що спори, які виникають із земельних відносин, у яких хоча б однією зі сторін є фізична особа, незважаючи на участь у них суб'єкта владних повноважень, згідно зі статтею 15 ЦПК розглядаються в порядку цивільного судочинства. Це стосується, наприклад, позовів про визнання недійсними рішень органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо видання дозволу на виготовлення (розроблення) проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, вирішення інших питань, що відповідно до закону необхідні для набуття і реалізації права на землю, про надання чи передачу земельної ділянки у власність або користування чи не вирішення цих питань, припинення права власності чи користування землею (статті 116, 118, 123, 128, 131, 144, 146, 147, 149, 1513К та інші)».

З урахуванням вище викладеного, неможливо погодитись у повному обсязі з таким роз'ясненням Пленуму Вищого спеціалізованого суду України.

Проте в судовій практиці виникають окремі випадки, коли один суб'єкт має дозвіл на розробку проекту землеустрою, а інший вже на цю земельну ділянку оформив договір оренди земельної ділянки. Тому у разі виникнення судового спору між такими суб'єктами і відносно визнання недійсним рішення про надання дозволу на розробку проекту землеустрою, спір фактично стосується не оскарження рішення органу виконавчої влади, пов'язаного з реалізацією його компетенції у сфері управління, а права користування земельною ділянкою, тобто цивільного права. Наприклад, Ухвалою від 19 травня 2016 року Вищий адміністративний суд України по справі К/800/7433/16 прийшов до висновку, що спір про скасування рішення про надання дозволу на розробку проекту землеустрою не носить характеру публічно-правового та не підпадає під юрисдикцію адміністративних судів, так як позов заявлений з підстав порушення права позивача на оренду земельної ділянки. На нашу думку, такий підхід є обґрунтованим, так як він чітко визначає правовий критерій розмежування юрисдикції судів при розгляді справ щодо визнання недійсним (скасування) рішень про надання дозволу на розробку проекту землеустрою.

Втретє, у сучасних умовах виникає питання підвідомчості справ щодо скасування рішень про державну реєстрацію прав на земельну ділянку. Відповідно до п. 8 Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 р. № 8 «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів» окремо підкреслюється, що дії або бездіяльність державного реєстратора, державного кадастрового реєстратора, нотаріуса, державного виконавця можуть бути оскаржені до суду. Суди повинні мати на увазі, що під діями також слід розуміти рішення, прийняті зазначеними суб'єктами владних повноважень

з питань реєстрації. Тому спори, які виникають у цих відносинах, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства. Проте, як підтверджує судова практика, позови про скасування рішень державних реєстраторів також розглядаються господарськими та судами загальної юрисдикції відповідно до норм ГПК та ЦПК України.

Аналіз відповідних постанов та рішень вищих касаційних судових інстанцій дає змогу стверджувати, що існують певні проблеми та неоднакове застосування вказаних норм при розгляді земельних спорів. А тому, на нашу думку, це питання потрібно врегулювати на законодавчому рівні шляхом внесення відповідних змін у процесуальне законодавство України.

*Григор'єва Христина Антонівна,*

канд. юрид. наук, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права  
Національного університету «Одеська юридична академія»

### **ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА У СФЕРІ ІДЕНТИФІКАЦІ ТА РЕЄСТРАЦІ ТВАРИН: ЕТАПИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Тваринництво України стоїть на порозі значних та невідворотних змін. У першу чергу, вони стосуються питань підвищення та підтвердження рівня безпечності і якості сільськогосподарської продукції. Концепція трейсабільності тварин і продукції тваринного походження вже стала звичною для розвинутих країн – партнерів України, тому не дивно, що вони вимагають відповідного вектору розвитку відносин у тваринницькій галузі нашої держави. Згідно з визначенням Міжнародної організації зі стандартизації, трейсабільність означає спроможність відновити історію, використання або місцезнаходження діяльності, процесу, продукту, організації, особи, системи або будь-якої їх комбінації за допомогою методів реєстрації та ідентифікації. Потреба в ідентифікації та реєстрації сільськогосподарських тварин важко усвідомлюється вітчизняним суспільством, і це виливається у низький відсоток охоплення тварин даною системою. Красномовною є наступна статистична ілюстрація: за даними Державної служби статистики України та Державного підприємства «Агентство з ідентифікації та реєстрації тварин», станом на 1 липня 2016 року в Україні ідентифіковано та зареєстровано овець і кіз – 40 %, свиней – лише 1,58 %. Держава декларує своє прагнення активізувати процеси ідентифікації та реєстрації тварин, у тому числі шляхом надання державної підтримки. Однак відсутність стрімкого зростання показни-